

1984

Levend water

India

Thema

dit hongerdoek is geïnspireerd
door de vastentijdlezingen uit het A-jaar.

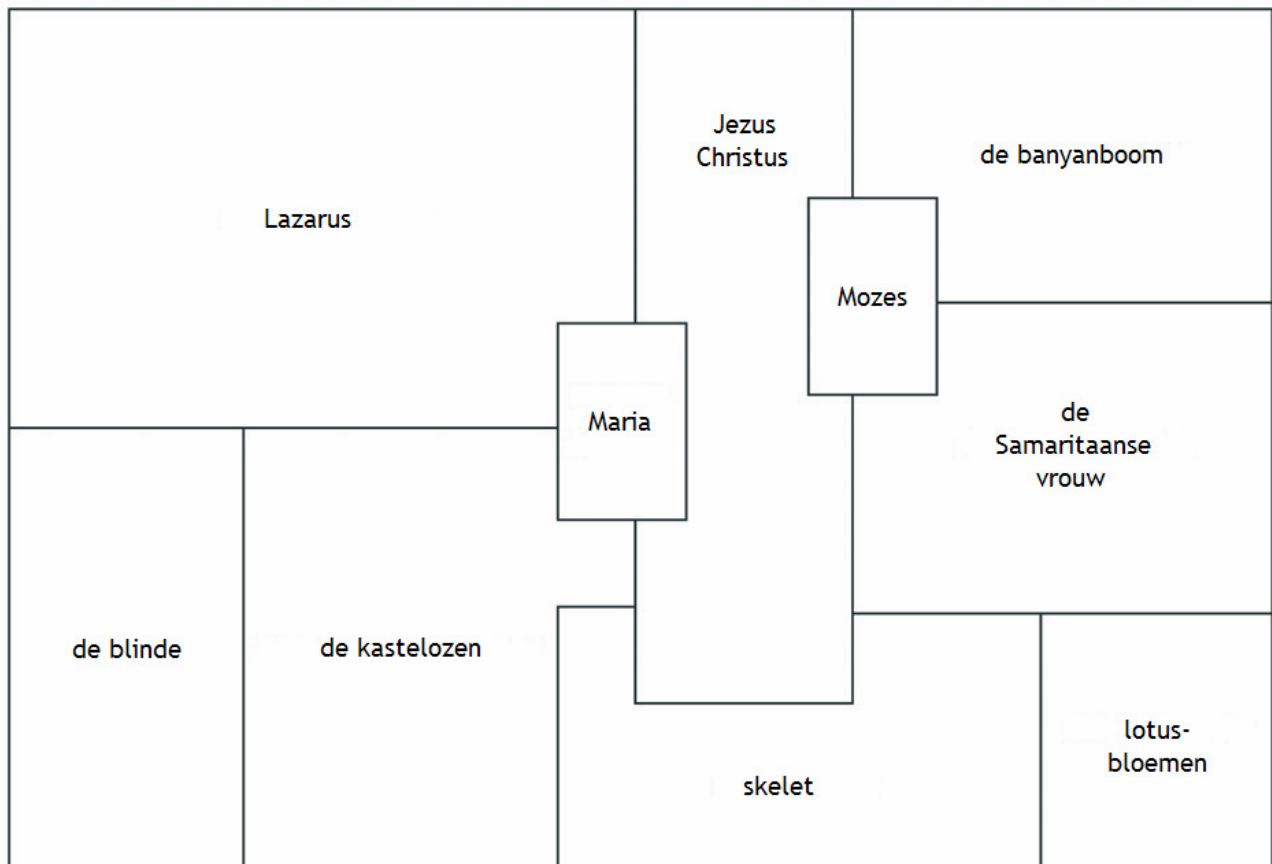
Het thema is: leven, water en licht.

In drie verschillende dimensies komen deze begrippen naar voren:
de dimensie van het concrete leven,
de dimensie van Indiase religieuze symbolen
en de dimensie van de bijbelse openbaring.

Het thema is de bijbelse gedachte,
dat God oog heeft voor het kwetsbare;

God staat aan de kant van de kwetsbare mensen.

Overzicht hongerdoek

Kijkrichting

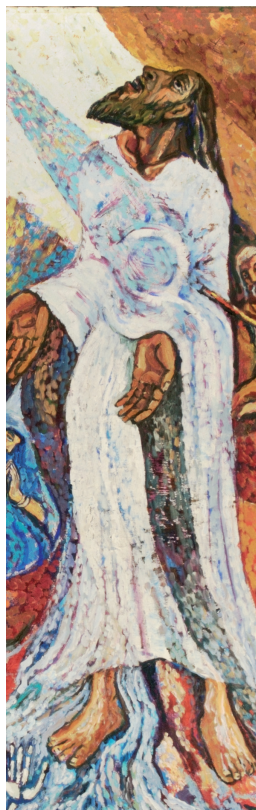
Het doek moet bekeken worden vanuit het perspectief van de lichtbron, die buiten het doek schijnt te liggen.

Centraal op het doek staat Jezus, in Wie water en licht samenvloeien.

De overige personen op het doek zijn door het Paaslicht of het Levend water met God verbonden.

Verder kijken

Christus het levende water

Centraal op dit hongerdoek staat Jezus.
Hij kijkt omhoog en tegelijk
strekt Hij zijn open handen uit naar de noden van de kwetsbaren.

Boven zijn linkerhand staat het OM teken;
in het Hindoeïsme is dat een teken van het goddelijke.
De kunstenaar verwijst hiermee naar de woorden uit Mat. 17,5: *'Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind Ik vreugde, luistert naar Hem'*.

Water stroomt als een lichtbundel van boven af over Jezus uit.
Het water omhult hem zoals bij de doop.
Het stroomt langs Zijn lichaam naar beneden
en wordt aan Zijn voeten een stroom.
Jezus is het levende water
voor iedereen die naar gerechtigheid verlangt.

Door het water als symbool van leven voor te stellen,
slaat de kunstenaar een brug naar de Hindoe mythe over de Ganges:
als de aarde geteisterd wordt door een verschrikkelijke droogte,
zal de wijze Bhagirath door gebed en boete er voor zorgen,
dat een stroom hemelse genade en hemels licht
in de gedaante van water over de aarde zal stromen.

Om te voorkomen dat dit woeste krachtige water de aarde zou beschadigen,
gaf de god Shiva toestemming om het water eerst over zijn hoofd te laten stromen.
Wanneer de kracht van het water zo gebroken zou worden,
kon ze als een heilige weldadige stroom over heel India uitvloeien.
Met deze waterstroom wordt de Ganges bedoeld.

Jezus verschijnt hier als de nieuwe Bhagirath.
Enerzijds roept dit het beeld op van een verheerlijkte Jezus,
anderzijds het beeld van de Dienaar van mensen.
Met het hoofd recht overeind, trouw tot aan de dood aan het kruis.

Door ook Jezus een bruine huidskleur te geven laat de kunstenaar zien, dat God kiest
voor de armen. Zij zijn het die het eerst te drinken krijgen van het levend water.
Dit water stroomt langs de kasteloze mensen.
In de ogen van de machthebbers wordt het water hierdoor onrein. Maar de kunstenaar
geeft hiermee aan dat dit levend water ook voor de meest kwetsbaren bestemd is.

Onder de voeten van Jezus een skelet:
een verwijzing naar Adam,
door wie de zonde in de wereld kwam.
Een verwijzing naar de miljoenen, die door de
hongersnood getroffen worden, die de sociale dood
van de kastelozen ondergaan, die wandelen
in duisternis en de schaduw van de dood.

Rechts van Jezus zit Mozes in lotushouding onder de banyanboom
-*ficus indica; ficus religiosa; bodhiboom*-.
Deze boom duidt op een heilige plaats.

In India worden aan de luchtwortels van deze boom
kleine offergaven gebonden om het leven aangener te maken.

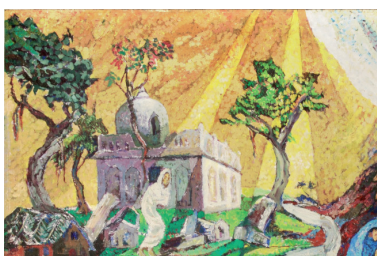
Mozes wijst met zijn stok naar Jezus.
De stok waarmee hij ooit water uit de rotsen deed stromen.

Mozes is als leider van het Joodse volk tegelijkertijd getuige.

Als een Indiase wijze -*in het saffraangele gewaad van een rishi*-,
die door bezinning en meditatie de hemelse bron van genade heeft gevonden,
verwijst Mozes naar Jezus -*de nieuwe Mozes*-, die het nieuwe verbond aankondigt.

Licht als symbool van het leven

Voor de kunstenaar is ook licht een symbool voor het leven.
De bron van het licht lijkt van buiten/boven te komen:
ze komt van God. Het licht schijnt
op het islamitische mausoleum -*grafmonument*-,
op de peepulboom -*een heilige vijgenboom*-
en op de witte gekromde figuur Lazarus.
Deze heilige boomsoort heeft wortel geschoten in de muur
van het mausoleum en kraakt het graf letterlijk.

Het is het licht van de opstanding en Paasmorgen.

Het groen in dit gedeelte van het doek verwijst naar de Islam.
Groen is voor Moslims de kleur van de verrijzenis.

Licht schenkt de blindgeborenen linksonder
-*hij bidt geknielt met de armen uitgestrekt*-
het gezichtsvermogen en een nieuw leven.

Achter de blinde staat een jongen uitbundig te dansen.

Het licht raakt de mensen met de waterkruiken:

er is zelfs een 'man' die een waterkruik draagt.

Ze staan fier rechtop:
de seizoenarbeiders, de kastlozen, de dalits, de paria's.

Zij wonen op de minst aantrekkelijke plaatsen in de dorpen,
waar ook de begraafplaatsen zijn.
Er is voor hen nergens anders plaats dan op het kerkhof.
Ze bouwen daar provisorische hutten.

Ze zijn op zoek naar werk in de stad.

Ook zij worden opgewekt: uitgestoten en vertrapte mensen zullen opgericht worden.

Ze vinden hun menswaardigheid terug en krijgen opnieuw hun rechten.

Het licht dat versmelt met het water, raakt Jezus.

Het licht raakt de boom bij de bron
en laat de *-lotus-* bloemen uit de vaas rechtsonder opbloeien.

De vaas met *-lotus-* bloemen staat symbool
voor de heiligheid van de plaats.

De plaats van de vaas verwijst naar Ezechiël 37,11-14.

Bloemen zijn in India belangrijk:
gasten worden er mee verwelkomd, offergaven worden ermee bestrooid,
men wenst elkaar geluk met bloemen, bij crematies worden bloemen uitgestrooid.

De goudgele kleur staat voor de hoop.

Verskillende openbaringsbronnen

De vier lichtbundels zijn afkomstig uit verschillende religies.
Samen met het christendom zoeken zij naar waarheid.
Alle godsdiensten vertellen iets over de openbaring van God.

De lichtstraal op het mausoleum verwijst naar de Islam.
Binnen de islam kent men een sterk geloof in de opstanding.

De tweede lichtstraal verwijst naar het Hindoeïsme
en het Boeddhisme. In deze religies
zijn de symbolen 'boom' en 'stroom' erg belangrijk.

De rivier ontspringt precies naast een heilige Banyanboom
-bodhiboom- op de plek waar de lichtstraal de aarde raakt.

De derde lichtstraal valt op Jezus.
Jezus is de door zijn Vader Verheerlijkte. (Mat. 17,1-9)

De vierde lichtstraal rechts valt op de vrouw aan de waterput.
Het lijkt alsof ze water in de rivier giet.
Aan de stand van haar handen is te zien, dat ze juist rivierwater probeert op te vangen.
Ze herinnert ons aan de openbaring van God in mensen zelf:
het ware licht dat ieder mens verlicht. (Joh. 1,9)

Het licht is ook een bekend symbool
in niet-godsdienstige levensvisies zoals het humanisme.

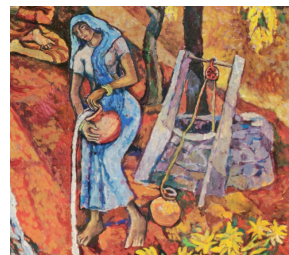
De mens als bron van leven.

Opstanding en leven zijn voor de kunstenaar realistische hoop.
Deze hoop ligt ten grondslag aan het geloof van mensen in de rijkdom van het leven.

De bruine mensen linksonder behoren tot de laagste sociale klassen.
Deze kwetsbare mensen keren zich tot de eveneens bruine Jezus.
Hij heeft zich als lijdende dienaar voor de mensen zonder aanzien,
voor de armen en vertrapten ingezet.

De Samaritaanse vrouw bij de Jacobsbron -*waterput*- heeft de kunstenaar ook bruin geschilderd in een blauw kleed.

Blauw is de kleur van de 'onaanraakbaren', de mensen die tot de laagste kaste in India behoren.

Deze vrouw refereert aan de kastloze Indiase Harijenvrouw, die aan de hogere kasten geen verontreinigd water mocht geven.

De Indiase gouden regenboom -*amaltusboom*, *cassia fistula*, *trommelstokkenboom*- achter haar verwijst naar de heiligheid van de plaats.

Jezus heeft de maatschappelijke scheiding
tussen mannen en vrouwen,
tussen Joden en Samaritanen,
tussen de verschillende kasten en kastlozen in India doorbroken.

Jezus accepteert het water van de vrouw.
Daarmee geeft Hij aan dat deze kastloze vrouw waardig is om water aan te reiken.

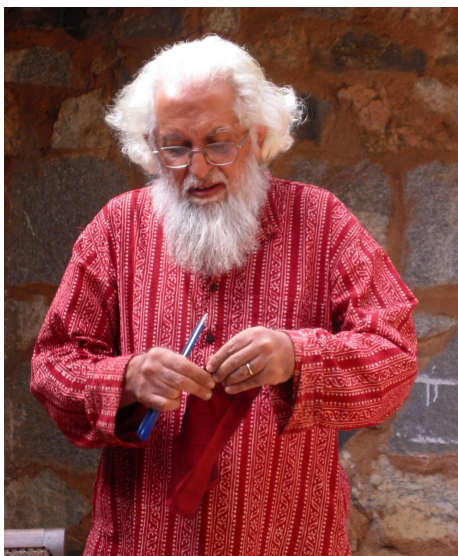

De waterdruppel -*mandorla*-
is een verbeelding van de tranen van Jezus.

In de waterdruppel zit Maria,
de zuster van Lazarus,
die huilt om haar broer.

Jezus staat temidden van het lijden van mensen.

De kunstenaar

Jyoti Sahi werd in 1944 geboren in Poona vlakbij Mumbai. Hij was de zoon van een Engelse katholieke moeder en een Indiase vader.

Hij studeerde kunst in Londen en andere plaatsen. Hij heeft nog lange tijd overwogen om in te treden in het Hindoeïstisch-Christelijke klooster van de benedictijner monnik Bede Griffith.

Na zijn studie keerde hij terug naar een dorp in India.

‘We hebben het leven in een Indiaas dorp gekozen, omdat we van mening waren dat het belangrijk is ons leven te betrekken op het plattelandsleven in India.

We behoren tot een beweging, die zich inzet voor een herbezinning op de Indiase cultuur en haar waarden.

Daarmee engageren wij ons.

We willen proberen het Christendom niet alleen te zien in verband met de elite en de mensen in de steden, maar we willen ook de vraag stellen hoe het zich invoegt in een plattelandssituatie, want in India leeft 80% van de mensen op het platteland’.

Sinds 1970 is hij getrouwd met een Engelse. Ze hebben vier kinderen. Het gezin leeft nu aan de rand van een klein dorp, ongeveer een uur rijden met de bus van Bangalore in Zuid-India.

‘Bij ons is het gevoel gegroeid, dat ontwikkeling en vooruitgang niet noodzakelijkerwijs verbonden moeten zijn met een overmaat aan industrialisatie en met een samenleving die op consumptie is ingesteld maar wellicht meer verbonden is met een natuurlijke levensstijl, die minder uitbuit en meer in harmonie is met de natuur’.

Als Christen heeft Jyoti zich intensief verdiept in de mythologie en de filosofie van het Hindoeïsme.

Hij probeerde allerlei symbolen uit de Hindoe cultuur met Christelijke beelden en symbolen te verbinden.

Jyoti Sahi tussen enkele van zijn kunstwerken

Zo werd de kunstenaar die zowel verbleef in de Indiase wereld als in de westerse wereld, een bruggenbouwer tussen religies: Christendom, Hindoeïsme, Boeddhisme en Islam.

Hij gaf op zijn eigen wijze een vertaling van het evangelie, zowel voor ons westerlingen als voor zijn landgenoten.

‘Onze belangstelling voor de oorspronkelijke Indiase cultuur is niet zomaar een romantische belangstelling voor het verleden. Het is de inzet voor een betere en rechtvaardigere wereld in het heden en de toekomst.

Ook in India zijn er mensen die zeggen, we hebben alleen maar belangstelling voor een vroegere cultuur: voor het Hindoeïsme van vroeger en de symbolen van het verleden.

Dat betekent dat wij grote belangstelling hebben voor sociale en politieke vraagstukken; als Christenen houden we ons bezig zowel met het Hindoeïsme van het verleden, als met de politieke vraag van het heden’.

Art Ashram, Bangalore
gemeenschapsruimte voor gasten

tuin bij de Art Ashram, Bangalore

Bij dit werk betreft hij zowel seminaristen en priesters, als medekunstenaars, met wie hij een Ashram vormt: een plaats waar mensen van alle religies en interesses kunnen komen om na te denken over vraagstukken van cultuur, schilderkunst en vraagstukken van het dagelijks leven.

Zijn innemende persoonlijkheid en zijn eenvoudige levenswijze maken zowel de kunstenaar als de Christen Jyoti geloofwaardig.

‘Mijn belangstelling voor de schilderkunst is niet de kunst omwille van de kunst, dat is zij nooit geweest.

Maar de schilderkunst is voor mij een middel om op bepaalde theologische waarden te reflecteren op een manier die niet zonder meer rationeel of intellectueel is, maar om door middel van intuïtieve symbolen dat gebied van de menselijke persoonlijkheid gestalte te geven, dat door de theologen zo vaak genegeerd wordt’.

Achtergrondinformatie

Het kastensysteem

De Hindoe maatschappij in India heeft een duidelijke structuur van standen en kasten.

Het kastensysteem is een van de weinige algemene kenmerken van het Hindoeïsme.

Er is sprake van vier standen en vele kasten.

De vier standen stammen al uit de oudste Vedische periode -2000 v Chr-.

Als de Ariërs de Indusvallei binnenvallen, brengen zij diepgaande maatschappelijke veranderingen teweeg.

Als standen komen we bij hen tegen: Brahmanen -priesters en geleerden-,
Kshatrya -stamvorsten, krijgers en politici- en
Vaishya -kooplieden en boeren-.

Een nieuwe stand komt op onder de bevolking: de Shudra -dienaren en landarbeiders-.

De groep mensen die tot geen enkele stand behoren,
worden de Harijans -onaanraakbaren, paria's- genoemd.

Van doorslaggevend belang is de splitsing tussen de drie vrije standen van de lichte huidige Ariërs enerzijds -Brahmanen, Kshatrya en Vaishya- en de donkerhuidige lokale bevolking -Shudra- anderzijds.

In latere tijd is dit standenonderscheid theoretisch blijven bestaan, maar praktisch zijn de kasten veel belangrijker geworden. Er zijn ongeveer 3000 kasten. Naam en indeling verschillen per streek.

De grote vraag is hoe en wanneer uit de vier standen de vele kasten zijn ontstaan. In oude geschriften wordt wel beweerd dat dit het gevolg is geweest van gemengde huwelijken, maar in werkelijkheid hebben allerlei factoren hieraan meegewerkt. De belangrijkste is wellicht de arbeidsspecialisatie geweest.

In één opzicht werkt het oorspronkelijke standensysteem nog: de Brahmanen vormen nog een stand apart. Wel is de Brahmanenstand verdeeld in vele kasten -die ondermeer geen onderlinge huwelijken aangaan-, maar als gezamenlijke stand nemen de Brahmanen een plaats in, die duidelijk onderscheiden is van de rest.

Al in een vroeg stadium is het de Brahmanen gelukt de hoogste plaats in de maatschappij te veroveren en te behouden. De superioriteit van de brahmanen is onbetwist en dat danken zij alleen maar aan hun geboorte. Hoewel de Brahmaan in de loop van de tijd allerlei soorten werk is gaan verrichten, wordt hij toch geacht de man te zijn, die in een bijzondere relatie staat tot het goddelijke. Hij is de kenner van de heilige geschriften; hij weet hoe offers gebracht moeten worden en hoe rituelen verricht moeten worden. Daarom is hij onmisbaar.

In principe is het dan ook zo dat de Brahmaan het recht heeft te leven op kosten van de lagere kasten. De positie van de kaste op de sociale ladder wordt uiteindelijk bepaald door de relatie tot de Brahmaan. Een kaste waarvan hij alle voedsel aanneemt, staat hoger dan de kaste waarvan hij alleen voedsel aanneemt dat zonder water is gekookt. Nog lager staat de kaste waarvan hij helemaal geen voedsel wil. De andere standen zijn niet duidelijk meer in de maatschappij te herkennen.

Het kaste- of varna-systeem -varna=kleur- heeft de standen geheel vervangen.

Over het algemeen kun je zeggen: hoe donkerder de huidskleur hoe lager de kaste.

De kaste wordt getypeerd door de volgende kenmerken:

- ♦ er is een erfelijk bepaalde arbeidsspecialisatie:
bijvoorbeeld een zoon van een smid kan alleen maar smid worden.
- ♦ er is een rangorde en daarmee ongelijkheid:
rechtsongelijkheid, verschil in kleding en sociale positie.
- ♦ er is wederzijdse afgrenzing:
sociaal contact wordt vermeden, trouwen kan alleen binnen de eigen kaste.
- ♦ er is een verhouding tussen de kasten van hoger en lager, van rein en onrein.

Tot welke kaste men behoort wordt bepaald door de geboorte -jata-.

Met de geboorte wordt alles voor eeuwig vastgelegd:

- ♦ wat je in een bepaald gezelschap mag eten en wat niet.
- ♦ met wie je mag trouwen en met wie niet.
- ♦ waar je mag wonen en waar niet.
- ♦ welk beroep je mag uitoefenen en welk niet.

Binnen elke kaste is er een sterke groepssolidariteit.

In de grondwet van 1950 is het kastensysteem officieel afgeschaft,
maar in het leven van alledag -zeker op het platteland- speelt het nog steeds een belangrijke rol.

Het OM-teken

Een belangrijk symbool is het OM-teken (uitgesproken als 'aoem').

OM is de Naamloze Ene, De Schepper en Onderhouder van alle werelden. In Hem is alle leven, tot Hem zal alles wederkeren. Dit eeuwige woord is alles: wat was, wat is, wat zal zijn en wat in eeuwigheid aanwezig is. Alles is aoem. Brahman is alles.

Deze absolute Brahman kent vele vormen:

- ♦ Brahma, als schepper van heelallen;
- ♦ Vishnu, als onderhouder ervan;
- ♦ Shiva, die alles weer tot zich terugneemt en zo de ontbinder van de schepping is.

Het kennen van deze drie aspecten van Brahman, de Absolute Heer en de Ene zonder een andere, vormt uiteindelijk het doel van de mens.

OM wordt beschouwd als het heiligste woord. Het symboliseert het totaal van alle geluidstrillingen in de hele kosmos. Het eigen zelf ligt in het eeuwige woord OM. Zijn drie klanken -A, OE en M- zijn de drie fasen van het bewustzijn en deze drie fasen zijn de drie klanken.

De eerste klank A, de worteltrilling, is het symbool van de wording en van de schepping, het Brahma-aspect. Het is de fase van een ontwakend bewustzijn, die alle mensen kennen.

Men vindt het in het woord **apti** -bereiken- en in **adimatvam** -de eerste zijn-.

Wie dit weet, bereikt in waarheid de vervulling van al zijn verlangens en zal de eerste zijn in alles.

De tweede klank OE, de middentrilling, is de fase van het dromend bewustzijn: het onderhoudende aspect van Brahman, Vishnu.

Men vindt het in het woord **utkarsha** -ontwaken- en in **ubhayatvam** -tweeheid-.

Bij wie dit weet zal het inzicht ontwaken. En hij zal evenwicht bereiken en Brahman herkennen.

De derde klank M, de laatste trilling van deze drieëenheid, de som van alle trillingen stelt het Shiva-aspect voor. Het is de derde fase van het bewustzijn: de diepe slaap.

Men vindt het in het woord **miti** -maat- en in de wortelvorm **mi** -eindigen-.

Het brengt **opiti** -definitief einde- voort.

Wie dit weet, weet voortaan alles met zijn geest en bereikt het definitieve einde.

Het woord OM zelf als klank is de vierde fase: de fase van het hoogste bewustzijn.

Het reikt verder dan de zintuigen en is het einde van alle geestelijke groei.

Wie dit weet, gaat met zijn diepste zelf op in het universele Zelf.

Meditatietekst

Ik wil als het water zijn

Ik wil als het water zijn,
dat in de rivieren klatert
en door het oerwoud stroomt;
dat velden vruchtbaar maakt
en overal leven brengt.

Ik wil als het water zijn,
dat al wat vies is, wast;
dat iedere mens,
hoe die ook heet
en heling en bevrijding zoekt,
weer hoop op toekomst geeft.

Ik wil als het water zijn,
dat alle boten draagt,
vol mensen en hun lasten;
om voor hen allemaal
hun lasten te verlichten.

Ik wil als het water zijn,
de bron van alle leven,
dat alle mensen samenbrengt;
om samen, overal vandaan,
het lief en leed te delen.

God, ik wil als het water zijn,
dat in Uw richting stroomt;
om in de wereld, overal,
Uw opdracht waar te maken:
meer mens te zijn
voor iedereen.

Kindermateriaal

Mozes

lotusbloemen en skelet

de kastelozen

Lazarus

de Samaritaanse vrouw

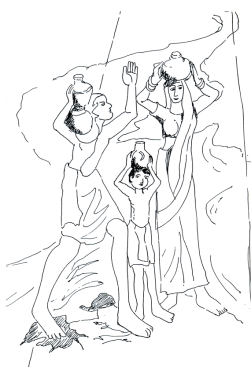
de blinde

Jezus Christus

Samaritaanse vrouw bij de bron

de kastelozen

de blinde man

Lazarus

Jezus Christus

heilige boom bij het graf van Lazarus